

ÚJ PRIVATIZÁCIÓSTÖRVÉNY-JAVASLAT

Gyorsító részecskék

Merész indítványokban és új ötletekben bővelkedik az a törvényjavaslat, amelyben egy jogászokból és közgazdászokból álló szakértői csoport kísérli meg jogi keretekbe foglalni az új kormánykoalíció eddig csak vázlatosan megfogalmazott privatizációs szándékait. A politikusok elszántságát próbára tévő szakmai elképzelések vezérmotívuma, hogy az állam most már valóban minél gyorsabban vonuljon ki a gazdaságból.

„Az ellenzék attól tart, hogy az Állami Vagyongazdálkodási Rt. nagyban le fogja lassítani a privatizáció lendületét” – fejtette ki 1992 tavaszán a parlament gazdasági bizottságának a privatizációs törvények tervezetét tárgyaló egyik ülésén Szalay Gábor SZDSZ-es képviselő, hozzátéve: „A kormányzó pártok oda fogják ültetni a saját embereiket a részvénytársaság igazgatótanácsába, felügyelőbizottságába.” A szabaddemokraták további aggályait Tellér Gyula képviselő így részletezte: „Az Állami Vagyongazdálkodási Rt. szövegéről szóló törvényt úgy módosították, hogy a Vagyongazdálkodási Rt. korlátlan hatalma legyen az állami tulajdon fölött, a kormánynak pedig korlátlan hatalma legyen az Állami Vagyongazdálkodási Rt. fölött. Ezzel azt az iszonytató nagy hatalmat, amit egyfelől a politikai hatalom jelent, és azt az iszonytató nagy hatalmat, amit a tulajdonosság jelent, újra egy kézben egyesítik.” A liberális ellenvetésekre az ominózus ülésen Takácsy Gyula, a bizottság MDF-es elnöke válaszolt: „Abban kell hinni – mondta –, hogy két év múlva újra választás lesz. Ha esetleg túlcentralizáljuk a kormány kezében a dolgokat és esetleg nem nyerjük meg a választásokat, saját magunk alatt vágtuk el a fát. Akkor örültséget csinálunk.”

A kezdeti jelek azt ígérlik: a korábbi ellenzékiből alakult új kormánykoalíció nem kívánja a maga javára fordítani azt a helyzetet, hogy konzervatív elődjétől tetemes állami vagyont és erősen centralizált tulajdonosi jogokat kapott örököül. Az MSZP–SZDSZ koalíciós megállapodásból az olvasható ki, hogy a hatalomra jutott pártok nemcsak az államot tervezik minél gyorsabban megszabadítani a lehető legtöbb tulajdontól, de sok tekintetben szakítani kívánnak a privatizáció központi vezénylésének gyakorlatával is, s ami leg-

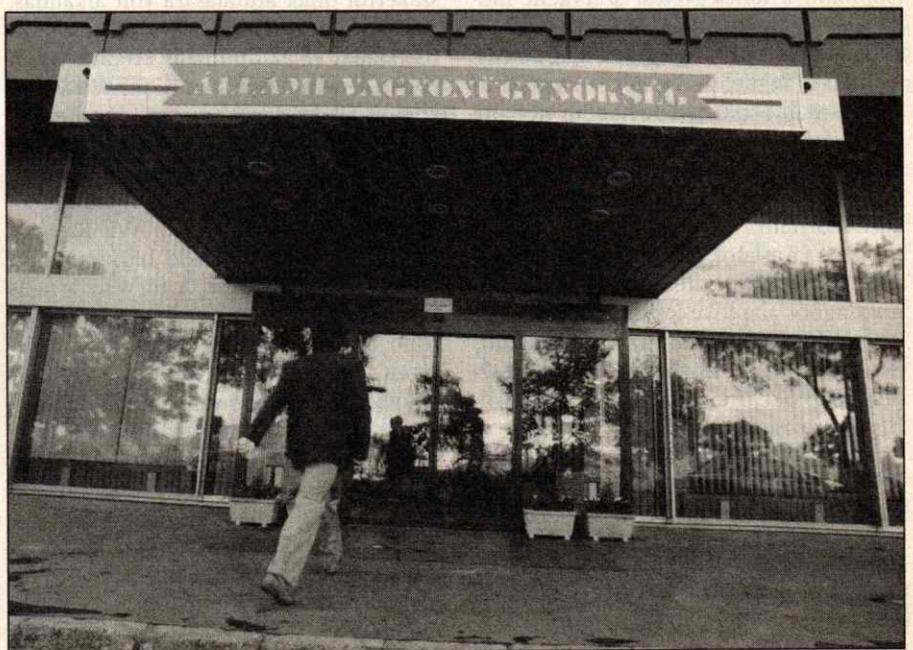
alább ennyire fontos, a parlament szerepének erősítésével átláthatóbbá ígérnek tenni a folyamatot.

Az ezeket az elveket megvalósítani hivatott, várhatóan kora ősszel az Országgyűlés elé kerülő új privatizációtörvénytervezet már zajló műhelyvitáin résztvevő szakértőknek van hová nyúlniuk munícióért. „Javaslat a piacgazdaságot szolgáló modern kormányzás felépítésére” című, a választások előtt publikált könyvében Sárközy Tamás jogászprofesszor egyebek között a privatizáció átfazonírozásához is bőséges vitaalapot szolgáltatott az arra fogékony pártoknak (HVG, 1994. április 16.). Az persze még csak ezután válik el, hogy az önmagukat még oly liberálisnak valló politikusoknak lesz-e merszük hasznosítani Sárközy „szélsőségesen” prag-

matikus javaslatait. „Ez a törvénytervezet kétségkívül egy gyorsító program, aminek az az ára, hogy bizonyos garanciák fellazulnak, ennek minden előnyével és hátrányával” – jellemezte elképzeléseit a neves jogász, akinek meggyőződése, hogy a privatizáció eddigi negatív kísérőjelenségei – az állami vagyon leértékelődése, a korrupció terjedése – annál tovább „kínózzák” a társadalmat, minél tovább tart maga a privatizáció. A legjobb ellenszer következésképp az, ha a folyamat végére minél előbb pont kerül – állítja Sárközy.

Ebbe a gondolatmenetbe értelemszerűen nem fér bele az állami vagyonnal az elmúlt időszakban foglalatlanok, állami bürokraták százainak hosszú évekre íróasztallal szolgáló két mamutszervezet, az Állami Vagyongazdálkodási Rt. (ÁV Rt.) fenntartása. A törvénytervezet ezért – jelenlegi formájában – egyetlen központi intézmény, az Állami Vagyont Értékesítő Rt. (ÁVÉ Rt.) megalapítását irányozza elő, amelynek elnevezéséhez híven a privatizáció és nem a vagyongazdálkodás lenne a feladata. Márcsak azért sem, mert a javaslat minimális mértékű tartós állami tulajdon fennmaradásán alapszik: a szakértők elképzelései szerint legfeljebb a közüzemek, és néhány stratégiai jelentőségű

Sokat látott épület. Állami áruház

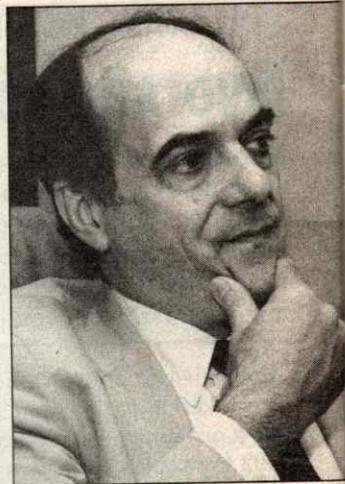
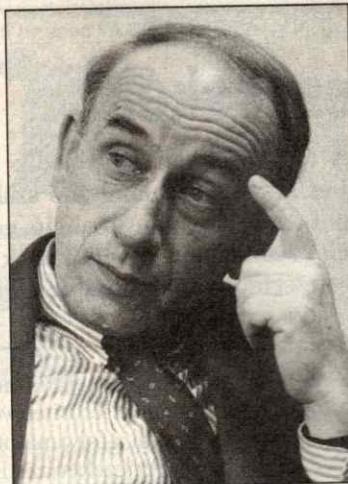

nagyvállalat állami tulajdonban tartásáról határozza majd – a törvény mellékleteként – a parlament (a jelenleg érvényes szabályokkal ellentétben, amikor a kormány joga ez a minősítés), e vállalatokban pedig a jövőben az ágazati minisz-

tagot – a tervezet szerint 2 évet kapna arra, hogy a legnagyobb vállalatokat értékesítse, s 1996 június végi megszűnését követően jogutódjaként a Pénzügyminisztérium szerepelne. A mostani javaslatok egyetlen, többé már nem módosítható

lásától számított 1 éven belül köteles volna értékesíteni, s a folyamatot az is oldozná, hogy a 25 százaléknál kisebb állami pakettek eladásánál a társtulajdonosokat elővásárlási jog illetné meg.

A számos eszközzel gyorsítandó privati-

Négy év privatizátorai: Tömpe István, Csepi Lajos, Teleki Pál, Szekeres Szabolcs, Pongrácz Tibor, Szabó Tamás, Hatvani Szabó János

terek gyakorolnák a tulajdonosi jogokat.

Jóllehet a szakmai vitákon ma is felforrósodik a levegő, ha az „ösi” elméleti dilemma kerül elő – milyen jogi formában, költségvetési intézményként vagy társaságként célszerű életre hívni a központi privatizációs szervezetet –, éppen az ÁVÜ és az ÁV Rt. működése a bizonyíték rá, hogy a kormányzati befolyásolás befogadása vagy elutasítása szempontjából a különbség legfeljebb formális. A jogászok többsége így főként praktikus érvekkel indokolja, hogy az ÁVÉ Rt.-t inkább a mai ÁV Rt. „bázisán” kellene megalapítani: a költségvetési szervként működő ÁVÜ megszűntetése jogilag egyszerűbb és gyorsabb – hangzik a magyarázat –, az ÁVÉ Rt.-nél pedig nem rosszul fizetett hivatalnokok hadát, hanem néhány tucat vérbeli menedzsert kell majd alkalmazni, akiknek a jövedelmét viszont nem lehet a közalkalmazotti bértarifa korlátai közé szorítani.

A mai javaslatok szerint ugyanakkor az ÁVÉ Rt.-vé átkeresztelendő mai superholdingból alaptőke-leszállítás révén „kivennék” a vállalatokat, az így kialakuló, csupán néhány százmillió forint készpénz-alaptőkéjű társaság pedig – kizárólag privatizáció céljából – átvénné az ÁVÜ mai jogosítványait is. A szervezet, amelynek 7 tagú igazgatótanácsát a kormány nevezné ki, 9 tagú felügyelőbizottságába pedig a kormány által kinevezett elnökön kívül a 6 parlamenti frakció, valamint az Érdekegyeztető Tanács munkálta-ói és munkavállalói oldala jelölhetne 1-1

elemet egyébként az ÁVÉ Rt. kormányzati felügyeletének kérdése: a koalíciós megállapodás „a vagyonpolitikával foglalkozó szervezetek felügyeletét” ugyanis már eleve a pénzügyminiszter hatáskörébe utalta. Ilyenformán nyilvánvalóan a parlamentnek kell majd az éves költségvetési törvényekben szigorú határt szabnia annak, hogy az államkassa gátlástalanul „lenyelje” az ÁVÉ Rt. privatizációs bevételeit.

Az új koalíció „keze alá” dolgozó szakértők közül sokan úgy gondolják: az ÁVÜ által eddig alkalmazott pályázati rendszer csak az értékesítés lassítására és zsíros szakértői díjak átutalására volt alkalmas, anélkül, hogy garantálta volna az eljárás tisztaságát és az optimális eredményt. A javasolt új rendszerben a privatizációra kijelölt állami vagyonra csak egyetlen alkalommal kellene (lehetne) pályázatot kiírni – pályázat helyett megtenné legalább 3 ajánlat bekérése is – s ha a tender eredménytelennek bizonyul, az ÁVÉ Rt. vagy az általa megbízott eladó bárkivel megkötethetné a szerződést. A törvény arra is lehetőséget adna, hogy ne a legkedvezőbb árajánlatot tevő kapja meg a vagyont, ha a másik vevő kellő garanciákat nyújtó szerződésben vállal például foglalkoztatásbővítő vagy beruházási kötelezettségeket, sőt egy, már részben privatizált cég többségi tulajdonosa kivételesen ingyen is megkaphatná a „maradék” vagyont, ha ilyen kötelezettséget vállal. A privatizáció felpörgetését szolgálná egyébként az is, hogy az ilyen kisebbségi állami tulajdonrészeket az ÁVÉ Rt. a megalaku-

záció korrupciós kockázatait a javaslat egy figyelemre méltó újdonság, az ügynevezett „emlékeztető” bevezetésével tervezi mérsékelni. A privatizációs döntést hozó személynek ebben a dokumentumban kellene részleteznie az értékesítés választott módjának indokait, ismertetnie a kapott ajánlatokat, az elfogadást és a megállapodott fizetési módokat, a vételár meghatározásának szempontjait, a kikötött biztosítékokat. Egy ilyen memorandum elkészítési kötelezettsége persze akkor jelent valódi kényszert „megmagyarázható” szerződések megkötésére, ha a nyilvánosság rizikóját is tartalmazza, a jogászok azonban inkább a döntések perelhetősége miatt tulajdonítanak neki jelentőséget: az ÁVÉ Rt. szerződéseit ugyanis „feltűnő aránytalanság” – értsd: az igazolhatóhoz képest legalább 50 százalékos árkülönbség – esetén 3 éven belül bírói útra volnának terelhetők.

A gyorsítás céljából hoznák vissza a törvényelőkészítők módosított és kiterjesztett formában a már ismert egyszerűsített privatizációt is. A javaslatok szerint a kis és közepes – egyelőre vitatott, de 1 milliárd forintnál bizonyára kisebb saját tőkéjű – cégek privatizációjára a jövőben az adott társaság igazgatója, illetve ügyvezető igazgatója lenne jogosult – egyben köteles az „emlékeztető” elkészítésére is –, jóllehet az eladási szerződést ebben az esetben is az ÁVÉ Rt. írta alá. Egyszerűsített privatizációnál az ingyenes eladás tilos lenne, s a javaslat igen szigorúan jár el a társaság vezetői-

vel is: ha a cég privatizációja 1995 végéig sem sikerülne, ellenük jogi intézkedéseket kezdeményezhetne az ÁVÉ Rt. Végasztalásul a tervezet elhúzza a mézzel jól megkent madzagot is: ha a privatizáció 1 éven belül megtörténne, a bevétel

vánja megtartani az MRP intézményét, annyi módosítással, hogy – megálljt parancsolva az MRP-be bújtatott vezetői kivásárlás eddigi gyakorlatának – megtiltáná, hogy a cég vezetői a helyi MRP-szervezet vezetőségében is helyet kapja-

darabig magánkézbe kerülnek. A szervezetre tehát mindenképpen hárulnának vagyongazdálkodási feladatok, azt azonban magánvállalkozásokra kellene bízni – szól a javaslat –, lehetőség szerint úgy, hogy néhány év után a vagyongazdálkodó köteles legyen meg is vásárolni a rábízott állami tulajdont. Valószínű azonban, hogy az egyik legtöbb vitát kiváltó ötlet a tervezetben mégis az, amely egyetlen nagyszándori vágással próbálja megoldani a társadalombiztosítási (tb) vagyontáradás, és a járuléktartozások régi gordiuszi csomóját: eszerint ha egy állami cég a törvény hatálybalépésekor több mint 6 hónapja tartozik a tb-nek, és e tartozást a hatályba lépéstől számított 90 napon belül nem egyenlíti ki, az állami tulajdonrész a tb-önkormányzatra szállna át (amitől persze a tartozás még megmaradna).

„Ez a törvénytervezet két fel-

tételezésre épül: az egyik az, hogy a parlament racionális döntéseket hoz, a másik, hogy a kormány valóban privatizálni akar” – figyelmeztet Sárközy Tamás. Az új koalíciónak mindenesetre nem sok ideje van rá, hogy bebizonyítsa: nem ijed meg önnön ígéreteitől. KOCSIS GYÖRGYI

10 százaléka a társaságot illetné meg, s bár az összeget tőkeemelésre kellene fordítani, a kibocsátott új részvényeket (üzletrészeket) fele-fele arányban és térítésmentesen a vállalkozás vezetői és dolgozói kapnák meg.

A szakértők véleménye szerint az új privatizációs törvény számos elemet foglalna magába az eddig Vagyonpolitikai Irányelvek címen futó jogintézményből. Ez elsősorban a főbb privatizációs technikák taxatív felsorolását és feltételeik rögzítését jelentené. A jogászok és a közgazdászok zöme arra az álláspontra látszik helyezkedni, hogy a magyarországi privatizáció során vissza kell állítani „jogaiba” a készpénzes értékesítést, s ha kedvezményre kerül sor, akkor az elsősorban árengedmény és részletfizetés legyen, semmint E-hitel, a privatizációs eljárások között ezért a törvénytervezet az első helyen a részletfizetést és a lízinget említi. A javaslat külön konstrukcióként sorolja föl a vezetői kivásárlást: ha egy állami társaság vezető tisztviselői – akikhez 50 százaléknál kisebb szavazati joggal külső vállalkozók is csatlakozhatnak – cégük részvényeinek (törzstőkéjének) legalább 50 százalékat készpénzért vesznek meg, az állam legfeljebb 10 évre lemondana szavazati jogáról. Ez idő alatt a vezetők kötelesek lennének a részvények legalább 50 százalékat plusz 1 szavazatnyit megvenni (E-hitel felvételére azonban nem lennének jogosultak), s ha ez is „megvan”, a „maradékot” ingyen kapnák meg. A törvényjavaslat egyébként nagyjából a mai formában ki-

nak – igaz, ilyen korlátot más strómanok elé nem állítanak.

Az ÁVÉ Rt. hangsúlyozott funkciója a privatizáció lenne ugyan, abban a hitben azonban még a jogszabályszerkesztők sem ringatják magukat, hogy a megcélzott két év alatt az állam eladó részvényei az utolsó

KÖZMŰKONCESSZIÓ

Valamit hoz a víz

Mi a közös a szerencsejátékban, az autópályában és a szennyvízkezelésben? Mindhárom koncesszióba adható. Ez utóbbit azonban – noha beruházási pénzsűke idején kézenfekvő megoldás – eddig csak Kaposvárott tették meg, s Debrecenben tervezik. Szakmai körökben a legdrágább forrászserzési módnak tartják a víziközmű-koncessziót. Hogy a debreceni újítási kedv nem lohad-e le, az szeptemberben derül ki, amikor a koncessziós szerződéstervezetről döntenek a helyhatósági képviselők.

A debreceni városatyák az év elején több mint kétharmados többséggel megszavazták, hogy a jövőben az önkormányzat tulajdonában levő vízmű- és csatornavállalat helyett koncessziós társaságra bízzák e két közmu-szolgáltatást. Lényegesen kisebb – mindössze egyetlen – szavazattöbbséggel döntöttek el a múlt héten, hogy az erre kiírt pályázat győztese a Cie. Generale des Eaux (CGE), az egyik legjelentősebb francia közmu-szolgáltató lett. Nem kizárt azonban, hogy szeptember elejére, mire a koncessziós szerződés részleteit kell jóváhagynia a testületnek, még ez a többség is elolvad. (Csupán

érdekesség, hogy a múlt hónap elején a Wall Street Journal egy korrupciós ügyekkel foglalkozó bíró által publikált „Fekete Könyvet” idézve azt írta: „a francia politikai korrupció 80 százalékát két nagyvállalat szervezi”, a CGE, és a konkurens Cie Lyonnaise des Eaux.)

A városházi elképzelés szerint – tájékoztatta a HVG-t Tóth Ferenc debreceni tanácsnok – 100 millió forint egyszeri koncessziós díj lefizetése mellett 25 évre koncesszióba adják a víz- és csatornaközmű-szolgáltatást. Az önkormányzati víz- és csatornamű vállalat eszközeiből a CGE-nek közel 150 millió forint értékűt kell megvennie, s a kon-